

Turizm Yayıncılığının Unutulan Yüzü: *Hayri Benli*

Çağdaş AYDIN - Ceren AYDIN

Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

GİRİŞ

Türk turizm tarihinin, modern anlamda, 1863 yılında gerçekleşen Sergi-i Umumi-i Osmani ile başladığı ifade edilebilir (Özdemir 2011: 88). Bu serginin yapıldığı yıldan günümüze değin Türk turizmi ile ilgili birçok süreli yayının çıktığı görülmektedir. Ancak, modern anlamda nitelendirilen Türk turizm tarihinin bu 155 yıllık serüveninde çıkan süreli yayınların devamlılığı konusunda sorunların yaşandığı da bilinen bir durumdur. Kurumlar tarafından çıkan süreli yayınların ömürleri ya o zamanki yöneticilerinin değişmesi ya da kurumların maddi tasarruflara gitmesiyle genellikle son bulmuştur.

Takvimler 1957 yılını gösterdiğinde, bu makûs çizgi Hayri Benli tarafından değiştirilir. Bu çizgiyi değiştiren kişi hakkında bir metin hazırlama durumu söz konusu olduğunda hem sevindik hem de turizm alanında 31 yıl dergi çıkarmış bir kişi hakkında bilgi bulmanın çok zor olmayacağını düşündük. Ancak Benli hakkında araştırma yapmaya başlayınca, bu düşüncemizde yanıldığımızı anladık. Değil Benli hakkında bilgi bulmak, 31 yıl boyunca aralıksız çıkarılan *Turizm Mecmuası'*nın tüm sayılarının bir arada bulunduğu bir kütüphaneyi bulmak bile zor oldu. İnternet, sosyal medya, Eski Başbakanlık İletişim Merkezi (BİMER), Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER), Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türkiye Cumhuriyeti Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü ve Yalvaç Belediyesi derken pek çok bilgi kaynağına ulaşıldı. Tüm bu çabaların sonunda, önce Yalvaç'tan akrabası Süleyman Benli'ye daha sonra eşi Sakine Benli'ye ulaşılarak, Benli'yi tanımaya başladık. Sakine Hanım ile yaptığımız görüşmede, Benli ile 1960'lı yıllardan günümüze kadar yaşadıkları tüm anıları tekrar canlandı ve yer yer duygusal anlar yaşandı.

Bu sırada Benli'nin yalnızca bir dergi yayıncısı olmadığını, meclis muhabirliği yaptığını, siyasilere ve üst düzey bürokratlar ile ne denli yakın olduğunu öğrendik. *Turizm Mecmuası'*nın Benli'nin yaşamında ne kadar önemli bir yer kapladığını ve ağır hastalığıyla mücadele ederken dergiyle ilgili yaşanan bazı olumsuz gelişmelere ne kadar çok üzüldüğüne, en yakınının anlatımıyla şahitlik ettik. Bu yazıda hem eşinin gözünden Benli'yi hem de *Turizm Mecmuası'*nın satır aralarından çekip çıkarmaya çalıştığımız Benli'nin kişilik özelliklerini, hobilerini, özel yaşamını, iş yaşamını ve siyasilere ile olan ilişkilerini aktardık.

YAŞAMI, KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ VE EĞİTİMİ

Hayri Benli, altı kardeşten en küçüğü olarak Isparta'nın Yalvaç ilçesinde dünyaya gelir (1927). Kendisinden büyük olan kardeşi ile arasında 12 yaş fark vardır. Hal böyle olunca Benli, ailesi tarafından sürekli el üstünde tutulur ve ailesinin üstüne titrediği bir çocuk olarak büyür. Benli'nin ailesi Yalvaç'ta çeşitli işletmelere sahip, varlıklı bir ailedir. Bu nedenle, Benli çocukluğunda ve gençliğinde maddi sıkıntı yaşamaz. Henüz çok gençken ilk evliliğini yapar ama ailelerin anlaşamamasından dolayı, bu evlilik son bulur. Bir sonraki evliliğini ise, bir cenaze töreninde tanıştığı Sakine Benli ile yapar (1964). Benli'nin bu iki evlilikten de çocuğu yoktur.

Benli, eğitim sürecini farklı farklı okullarda tamamlar. İlköğrenimini Yalvaç'ta tamamlayan Benli, ardından Askeri okula gider. Askeri okulda oldukça başarılı olmasına karşın bu yıllarda gazeteciliğe ilgi duyar. Benli'nin gazeteciliğe ilgisi yalnızca ilgi olarak kalmaz ve üniversite öğrenimini Gazetecilik Yüksekokulu'nda tamamlamasına yol açar (1956). Daha sonra Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne bir-iki yıl devam eder

ama mezun olamadan okuldan ayrılır. İlgi duyduğu her alanda yükseköğrenim seviyesinde öğrenim görmeye çalışan bir kişi olan Benli, bir yıl da konservatuarda tiyatro öğrenimi görür. Her konuda araştırma yapan ve okuyan Benli'nin entelektüel bir kişi olduğunu söylemek yanlış olmaz.

Benli, üniversiteyi bitirdiği 1956 yılını takip eden yılda *Havacılık ve Turizm Mecmuası*'nı çıkarmaya başlar (1957). Aynı zamanda Demokrat Parti Hükümeti'nde Adnan Menderes'in özel kaleminin basın bölümünde çalışır. Sonraki dönemlerde *Hâkimiyet* ve *Olay* gazetelerinde muhabirlik yapar (Basın-Yayın Genel Müdürlüğü 1977). Benli, muhabirlik, gazetecilik ve dergicilik işlerinin yanında, 1970'li yıllarda (şimdiki adıyla) Çukurova Üniversitesi'nde dışarıdan iki yıl öğretim görevlisi olarak ders verir. Ancak tüm bu işlerinin yanında, 1960 yılında adını değiştirdiği *Turizm Mecmuası* dergisini, 31 yıl hiç ara vermeden aralıksız olarak yayımlar.

Benli'nin hem Demokrat Parti Hükümeti'nin Başbakanı Menderes'in özel kaleminde çalışması hem de meclis muhabirliği yapması, birçok siyasi isimle yakın ilişkiler kurmasını sağlar. Menderes'in Başbakanlığından sonra, Benli'nin gerek Ispartalı olmasından gerekse siyasi bakış açılarının yakın olmasından dolayı, Süleyman Demirel ile yakın ilişkileri olur. Tabii bu yakın ilişkileri sonucunda Benli'nin arayışı sorunu çok olur. O yıllarda memleketinden her kimin Ankara'da çözülmesi gereken bir sorunu olsa öncelikle Benli'ye ulaşır. O, durumu ilgililere aktararak sorunun çözüme kavuşturulmasında ön ayak olur. Mecliste çalışmaya başladığı yıldan emekliliğine kadar hemen hemen her resepsiyona davet edilen Benli, tüm siyasetler tarafından ismen tanınan bir kişidir. Demirel ile çok yakın ilişkileri olan Benli, Demirel'in kimi yurtdışı seyahatlerine de katılır. Ayrıca eşi, Nazmiye Demirel'i zaman zaman Güniz Sokak'taki evinde ziyaret eder. Sakine hanım, Benli'nin Demirel ile olan bir anısını da şu şekilde anlatıyor:

Demokrat Parti'nin ana binasındaydık. Herkes Demirel'in ikinci kattan aşağı inmesini bekliyordu. Demirel ikinci katta gözüküp merdivenlerden aşağı inerken o kalabalığın içinde Hayri'ye seslendi. 'İyi-

min Hayri? İyimin?' diye sordu. Isparta şivesiyle sorunca ben de 'sana diyor Hayri' dedim, gayri ihtiyari bir şekilde. Hayri de 'biliyorum' deyip, gülümsemişti. Çok yakın olduklarına dair ilk gözlemimdi.

Benli, çevresinde oldukça dürüst bir kişi olarak tanınır ve çevresinde saygı görmesinin, sevilmesinin en büyük nedenlerinden biri olarak bu özellik belirtiliyor. Sakine Hanımın yer yer "*Hayri şunu neden söyledin?*" serzenişlerine bile "*Ne yani yalan mı söyleseydim?*" biçiminde yanıt vermesi kendisinin ne kadar dürüst bir kişi olduğunu gösteriyor. Ancak Benli, karşısındaki kişinin kendisinin söyleyeceği sözden kırılacağını düşündüğünde, bu düşüncesini söylemekten kaçınan bir yapıya sahiptir. Böyle durumlarda kendisine anlatılan bazı durumların gerçeğe ilgisi olmadığını bilmesine karşın, inanır gibi yaparak, karşısındakini rencide etmemeye çalışır daha sonra farklı yollardan karşısındakine aslında anlatılan durumun gerçekliğinden haberdar olduğunu belli ederek, bir daha kendisine böyle bir davranışta bulunmaması gerektiğini tecrübe ettirirdi. Hayatı ve yaşamayı çok seven Benli, kendisine kızana "merhaba"; kötülük yapana "o kötülük onda kalsın" der. Öyle ki, hiç sinirlenmeyen Benli, Sakine Hanım kendisine biraz sesini yükselttiğinde "*Yazık değil mi şimdi sana? Bak başırdın birçok hücren öldü?*" biçiminde karşılık vermesi, Sakine Hanımın bize aktardığı anılardan biridir.

TURİZM MECMUASI

Benli denilince akla gelen ilk şey *Turizm Mecmuası*'dır. Tam 31 yıl boyunca (1957-1988) turizm alanında aralıksız olarak yayımlanan en uzun soluklu süreli yayın *Turizm Mecmuası*¹'dir. *Turizm Mecmuası*, ilk yayımlandığında adı *Havacılık ve Turizm Mecmuası*'dır. 1960 yılına gelindiğinde Hayri Bey, derginin adından "Havacılık" sözcüğünü çıkararak, yalnızca "Turizm" sözcüğü ile mecmuanın yaşamını devam ettirir². Benli, derginin ilk yazısına "Çıkarken" başlığını atar. Neden böyle bir dergi çıkardığını ilk olarak şu sözlerle ifade eder:

... Memleketimizin yılların ihmaline terk edilen pek çok turistik bölgesi, yer yer, zaman zaman islahaya çalışıldı. Mecmuamızın ilk sayısını sunarken bu değişim, bu istihale devrinin kısa bir muhasebesini yapmağı ve sonra memleketimizde zaruri olan bir turizm davasında bahsi lüzumlu addediyoruz.

Bu paragraftan çıkarım yapılabildiği gibi derginin tamamı incelendiğinde de Benli'nin, kendisinin Türkiye için bir şeyler yapmak zorunda hisseden bir kişi olduğu anlaşılır. Bu noktada Benli'nin, derginin adını belirlerken çağını yakaladığını ve havacılığın turizm için ne kadar önemli olduğunu vurgulamak istediğini, derginin ilk adından anlaşılıyor:

... Dünyanın bütün medeni milletlerinin havacılığı ön plana aldığı 20. asrın ortasında bu mevzuda mütalaa edecek değiliz. Ancak iddia olarak kabul ettiğimiz turizm davasında havacılığın ehemmiyetini de bu sütnlarda sık sık ifadeyi faydalı telakki edeceğiz. Üzerinde sık sık duracağımız turizm davası meyanında havacılık da mühim bir yer işgal edecektir.

Benli, derginin genel yayın politikasının ne olacağını ve içinde hangi tür bilgilerin yer alacağı konusunu ise derginin ilk sayısında "Çıkarken" başlığını attığı yazısında şöyle ifade eder:

... Turizm ve havacılık davası – bazı yerinde ve lüzumlu ataklar müstesna- maalesef başlı başına müstakil bir dava olarak ele alınmamaktadır. Biz, işte bu noksanı telafi etmek ve "karınca kararınca" bu davada bir şeyler söylemiş olmak, memleketimizin tabii güzelliklerini dünya milletlerinin gözleri önüne sermek kasdüniyetiyle intişara başlıyoruz. Sahifelerimizde memleketimizin güzelliklerini, efkârı umumiyetinin dikkat nazharına arz ederken bir iddiamız mevcut... Güzeli daha mükemmelleştirmek, iyiyi faydalı kılmak...

... Şimdi kalıyor davanın hali meselesi; bunu hükümetin hassasiyetle ele alması gerekir. Ama yetmez. Neticeli bir islahat ister. Biz, davanın yayılmasında ve ehemmiyetle ele alınmasında bir parça faydalı olursak iftihar eder seviniriz. Gayret bizden, icraat alakalardan.

Bu amaçlarla 1957 yılında yola çıkan dergi, 1987 yılının Aralık ayına kadar *Havacılık ve Turizm Mecmuası* adıyla 24 sayı, *Turizm Mecmuası* adıyla ise 319 sayı yayımlanır. Bu süre zarfı içinde Türkiye'nin hemen hemen tüm şehirlerin sahip olduğu güzellikler, gerçekleştirilen fuarlar, sergiler ve festivaller dergi aracılığı ile okuyuculara aktarılır. Ayrıca, derginin milli bayramlara denk gelen sayılarında Atatürk ve dönemini anlatan birçok ayrıntılı metin, dergide yer alır. Gerek Menderes gerekse Demirel hükümetiyle birlikte birçok yurtdışı (Almanya, Çin gibi) ziyaretinde bulunan Benli, yurtdışından Türkiye'ye döndüğünde, gittiği ülkelerle ilgili yazıları kaleme

alır ve bu yazılara derginin farklı sayılarında yer verir. Dergide yazıları yayımlanan birçok ünlü yazar da vardır. Bu yazarlardan bazıları, Enver Behnan Şapolyo, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Süreyya Ergün gibi isimlerdir.

Derginin 31 yıllık yayın yaşamında birçok yazı işleri müdürünün, teknik sekreterinin, müessese müdürünün, İngilizce, Almanca, Fransızca dillerinde birçok tercümanın dergide emeği geçer. Yazı işleri müdürlerine ilişkin bilgiler detaylı olarak Tablo 1'de görev yaptıkları yıllara göre aşağıda yer almaktadır.

Havacılık ve Turizm Mecmuası daha sonraki adıyla *Turizm Mecmuası* 1963 yılının sonuna kadar Ankara'da İstanbul Caddesi, Şinasi Sokak'ta bulunan Benli'nin ofisinde yayımlanır. Sonrasında, dergi yayın yaşamına son vereceği tarihe kadar Karanfil Sokak, Vicdan Apartmanı'nda yaşam bulur. Bu zaman dilimleri içinde Beni tarafından İstanbul ve İzmir'de birer ofis açılır. İstanbul'daki ofis, 1967 yılında İstiklal Caddesi'nde yer alan Tokatlıyan Han'da; İzmir ofisi ise, 1971 yılında Gazi Bulvarı Bulvar İşhanı'nda açılır. Ancak bir yıl sonra İzmir'deki ofis kapatılır (1972); İstanbul ofisi ise, 1976 yılına kadar İstanbul'da faaliyetlerine devam eder.

1957 yılından başlayarak hemen hemen derginin her sayının önsözünü yazan Benli, bu önsözlerde güncel olaylara yer verir. Örneğin; Benli'nin 12 Ekim 1969 seçimlerinden önceki yazısının başlığı "Yeni İktidardan Turizmin Bekledikleri" iken; Benli, 1970 Gediz depreminden sonra "Deprem ve Turizm" başlıklı bir yazı kaleme alır. 1971 muhtırasından sonra ise "Sıkı Yönetim ve Turizm" başlıklı bir yazı yayımlar. Benli, bu siyasi ve gündeme ilişkin yazıların yanında "Kampçılığın Önemi", "Turizm Mevsimi Açılırken", "Turizm Eğitimi", "Onuncu Samsun Fuarı" ve "Akupunktur" gibi farklı konuları da *Turizm Mecmuası*'nın önsözünde kaleme alır. Tam da bu noktada gerek üniversitelerdeki turizm eğitimcilerinin gerekse sektör temsilcilerinin ağızlarında dillere pelesenk olmuş bazı sözlerin aslında yeni olmadığını, 1968 Şubat sayısında Benli'nin de aynı şeylerden dert yandığı görülüyor:

... Mesela, bir memlekette en iyi otellerin, restoranların, eğlence yerlerinin ve yollarının yapıldığını ka-

bul edelim. Eğer o memleketin, yapılan tesisleri idare edecek yetiştirilmiş personeli yoksa ayrıca o memleket turist psikolojisinden anlamıyorsa yapılan tesislerin ne faydası kalır.

Turizm Mecmuası'nın bazı sayıları belirli şehirlerin özel sayıları olarak yayımlanır. Bu özel sayılarda şehirlerin tarihinden yerel halkın yeme-içme alışkanlarına, şehrin yerel oyunlarından gezilip-görülmesi gereken yerlerine kadar birçok farklı konu ayrıntılı bir şekilde okuyuculara aktarılır. Örneğin; derginin 1961 yılının sekizinci sayısı Adana'ya, 1962 yılının altıncı sayısı Bursa'ya özel iken 11. Sayısı Diyarbakır şehrine özel sayıdır. 1963 yılında Ankara, Samsun ve Eskişehir şehirlerine özel sayılar çıkarılır, 1964 yılında Çankırı şehrine yönelik özel sayı yayımlanır. Dergi daha sonra sırasıyla, 1965 Ankara, 1966 İtalya, 1967 Kayseri, 1969 Samsun, 1970 Isparta, 1970 Almanya, 1973 Mersin, 1974 Uşak, 1976 Antalya ve Kıbrıs özel sayıları ile okuyucularla buluşur. İl ve ülke tanıtımlarını içeren bu özel sayıların yanında İzmir Enternasyonal Fuarı ve Samsun Fuarı'na yönelik de özel sayılar yayımlanır. Dergide şahsa yönelik olarak yayımlanan bir tek özel sayı hazırlanır; bu sayı ise, Atatürk'e özel sayıdır.

Uzun yıllar boyunca böyle bir derginin çıkarılabilmesi ve bu dergide yayımlanan şehir yazılarının yazılabilmesi için oldukça yoğun bir seyahat programının olması ve bu seyahati karşılamak için gerekli maddi gücün olması gerekir. Bu düşüncemizi Benli'nin eşi ile paylaştığımızda, kendisi bize gülerken karşılık verir. Sakine Benli anlattıkça öğreniyoruz ki, Benli hareket ettikçe yaşayan bir insan. Sakine Hanımın anlattıklarından bir örnek vermek gerekirse, "Akşamları Hayri Bey ile oturduğumuzda, konuşma esnasında bir şehir adı geçirdi. Hayri hemen tuttururdu yarın oraya x şehrine gidelim" derdi. Ve giderdik. Yerinde duramazdı, gezmeyi çok severdi." Benli'nin seyahat sevgisini ve farklı yerler görme arzusunu, sanırım Sakine Hanımın bu anlatımından daha iyi anlatan bir örnek yoktur. Bu konuşmanın devamında Sakine Hanıma peki bu seyahatlere gidecek maddi olanağı nasıl buluyordunuz? Belediyeler, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı gibi bir kurumdan mı destek alıyordunuz şeklindeki soruları yöneltti-

ğimizde ise Sakine Hanım bu durumu şu sözlerle açıklıyor:

Hayri, hiçbir zaman bir kurumdan destek talebinde bulunmazdı. Çok gururluydu, hep cebinden karşıladı. Ama şunu açıkça söylemeliyim ki Turizm Mecmuası bize uzun yıllar çok iyi bir gelir yarattı. Hiç inkâr edemem. Hayri sarf ettiği emeğin karşılığını Turizm Mecmuası'nın gelirleriyle oldukça iyi bir şekilde alıyordu. Devlet kurumlarının davetlisi olarak gittiği yurtdışı gezileri hariç yaptığı diğer tüm yurtdışı gezilerini kendi karşıladı. Hemen hemen tüm ülkeleri de gezmiştir.

Bu noktada *Turizm Mecmuası'nın* gelirine bakıldığında iki tür gelirden söz edebilir. Derginin temel gelirini; okuyuculara tek sayı olarak satılması sonucunda elde edilen gelir ile aboneliklerin yıllık ücretleri oluşturur. Bir diğer gelirini ise, alınan reklamlar oluşturur. Bu reklamlar, özellikle belirli bir şehre yönelik özel bir sayı çıkarıldığında, yerel firmaların verdiği reklamlardır. Ancak derginin tüm sayıları incelendiğinde, Ziraat Bankası, Vakıfbank, Türk Hava Yolları gibi büyük, kurumsal ve ulusal düzeyde markalarının reklamlarının da sıkça dergide yer aldığı görülmektedir. Tablo 3'te çeşitli yıllar ait derginin tek sayı ücreti, derginin abonelik ücreti ve dergide yayımlanmak istenen reklamların ücretlerinin o günkü değerle kaç Türk Lirası olduğu yer almaktadır.

Derginin gelirinin yüksek olması, bir zaman sonra Benli için sorun olmaya başlar. Benli'ye Parkinson hastalığı teşhisi konulduktan sonra (1986-1987) kendisi dergiyle çok ilgilenemez. Hal böyle olunca, dergiyle o dönem altı-yedi çalışan ilgilenir. Benli, ay sonlarında dökümlere baktığında, hesaplarda birtakım yanlışlar olduğunu görür. Eşine "Kaç yıldır çıkardığım derginin gelirini giderini bilmem mi? Bu kadar gider olması olanaksız. Çocuklar benden para kaçırıyorlar" şeklinde dert yanmaya başlar. Ancak Benli, çalışanlarına bu durumla ilgili bir şey söylemez. Yaşanan bu durum Benli'yi oldukça üzmeğe başlar. Zira mecmua Sakine Hanımın tabiriyle Benli'nin evladı gibidir. Tarih 1987 yılının Aralık ayını gösterdiğinde, Benli *Turizm Mecmuası'nın* son sayısını çıkararak, derginin yaşam sürecine son verir. Derginin 1957 yılının Nisan ayında çıkan ilk sayısında, Benli'nin yazısı "Çıkarken" başlıklı iken;

1987 yılının Aralık ayında yayımlanan son sayısında, Benli'nin yazısı "Veda Ederken..." başlığı altında yazılır. Bu iki başlığı, son yazısında Benli şu sözlerle özetliyor:

Sevgili okuyucularımız, bir yayın organının en değerli yazı şüphesiz, ilk sayısının başlangıcında ve "Çıkarken" başlığını taşıyan yazıdır. Aradan bin yıl bile geçse, o ilk yazının güzelliği, coşkusu, sevinci sürer gider. Yine bir yayının organının en sıkıntılı, en acılı ama en duygusal yazısı ise herhalde "Veda" başlığını taşıyandır.

Açıkçası Benli ile ilgili araştırmalarımızı yaptığımızda, derginin 1987 yılında yayın hayatına son vermesinin, Benli'nin vefatından dolayı olabileceğini düşünmüştük. Ancak hem eşile yaptığımız görüşmelerde hem de dergideki yazıların satır aralarında Benli'nin bu dergiyi çıkarmaktan neden vazgeçtiğini tam anlamıyla anlayabilmiş değiliz. Bu konuda Sakine Hanım ile görüştüğümüzde, kendisi isim vermeden "... çok yakınımdaki kişilerle dergi nedeniyle arası açılıyordu, Hayri'den gizleyebileceklerini sandıkları işler yapıyorlardı ve bu Hayri'yi çok üzüyordu." ifadelerini kullanıyor. Sakine Hanımın 2018 yılında sarf ettiği bu cümlelerin çok benzeri Benli'nin "Veda Ederken..." yazısında da şu şekilde geçiyor; "1957'den bu yana çeşitli güçlük ve sıkıntılara rağmen yayını aralıksız sürdüren derginiz, artık bu güçlük ve sıkıntıları aşacak gücü bulamayacak duruma gelmiştir. Bu durumun sebeplerini sıralamaya, arkasından da suçlu aramaya gerek görmüyoruz." Bu cümlelerden Benli'nin birilerine ve yaşanan bazı durumlara karşı duyduğu sitemi anlıyoruz.

HAYRİ BENLİ'NİN VEFATI

Benli'ye Parkinson hastalığı teşhisi konulduktan sonra kendisi dergiyle yeteri kadar ilgilenemeye başlar. Kendisine teşhis konulduktan bir iki yıl sonra da Benli, derginin yaşamına son verir. Parkinson hastalığı Benli'nin vefatına kadar çok ilerler. Ancak Benli'nin yaşayacağı rahatsızlıklar bununla son bulmaz. Parkinson hastalığı ile mücadele eden Benli'yi başka bir sinsi hastalık yakalar. Benli, 1998 yılında akciğer kanserine yakalanır. Bu sinsi hastalık ciğerlerinde son aşamasına kadar ilerler. Ancak bu durum kendisinden, eşi ve doktorları tarafından saklanır. Takvimler 15 Mart 1998 gününü gösterdiğinde, Benli akci-

ğer kanserinden vefat eder. Cenazesi, eşi Sakine Hanımın anlatımıyla büyük bir kalabalıkla defnedilir. Bu kalabalık içinde devlet erkânından da birçok isim yer alır. Sakine Hanımın ismini hatırlayamadığı bir bakan "Hayri bey paşalar gibi yaşadı, bugün de paşalar gibi gömüldü" der. Eşi Sakine Hanım da "Hayri Bey istediği gibi yaşadı, gözü arkada kalmadı" cümleleriyle güzel bir hayat yaşadığını belirtir. Tam da bu noktada paragrafı bitirmeye bizim cümlelerimizin yetemeyeceğini düşündüğümüz için Benli'nin "Hayal" şiiriyle paragrafı sonlandırmak isteriz:

İnsan yoktu var oldu,
Aşk meçhuldü ayan oldu,
Hep ise hiç oldu,
Ne diyeyim artık
Allahaismarladık...

Ankara'nın gri havasından sıyrılıp, Türkiye turizm tarihine renkli bir fırça darbesi vuran Benli, arkasında bıraktığı onca anıyla birlikte unutulmaya unutulur. Hâlbuki Türkiye'de dergi yayıncılığı konusunda öncü isimlerden biri olan Benli'nin adı yaşatılmalı, hatta yayıncılık konusunda "Hayri Benli" ismiyle verilen ödüller olmalıydı. Turizm alanında 31 yıl boyunca dergi çıkaran Benli ile ilgili yazılan bu ilk metin umarız son olmaz.

SON SÖZ

Isparta'da doğan ve henüz 20'li yaşlarında Ankara'ya gelen Hayri Benli, 1950'li yıllardan 1990'lı yıllara kadar Ankara'nın önemli figürlerinden biri olur. Çok çeşitli alanlarda eğitim alan ve okumayı çok seven Benli, 1957 yılında derginin ilk sayısını çıkarır. Bu ilk sayıdan sonra şehir şehir, ülke ülke gezer. Gördüklerini sayfa sayfa yazar. *Turizm Mecmuası* zaman zaman şöhretli kalemlerin uğrağı olurken, mecmua genç yazarlara da tanınırlık açısından önemli olanaklar sunar. 31 yıl boyunca çıkan bu dergi başta turizm olmak üzere ekonomik, sosyal ve kültürel içeriklerle de toplumsal bir bilinç oluşturmaya özen gösterir. Derginin her yıl Kasım ayında çıkan tüm sayılarında, Benli Mustafa Kemal Atatürk'e özel yer ayırır. Dergi'nin bir sütunun Türkçe diğer sü-

tunun ise Türkçe metnin İngilizce çevirisiyle yayımlanması hasebiyle, dergi ulusal ve uluslararası alanda Türkiye'yi tanıtıcı bir rol üstlenir. Hayri Bey derginin önemi ve değeri konusunda "Veda Ederken..." adlı son yazısında; "Dergimiz ülkeyi yurt dışında tanıttık, yabancı ülkeleri Türkiye'ye tanıttık baskıları ile bugün kütüphanelerde bir arşiv, bir ansiklopedik değer taşımaktadır" ifadelerini kullanır.

Benli, dergideki ilk yazısına "Çıkarken" adlı başlığını atarken, bu maceranın 31 yıl boyunca süreceğini tahmin eder miydi? Kendisi, *Turizm Mecmuası* ile döneminin çok ilerisinde bir iş yaptığının farkında mıydı? Hepsinden önemlisi, turizm alanında 350 sayıya yakın yayımlanmış bir derginin ve kendisinin günümüzde bilinmeyeceğini, tanınmayacağını bilse ne hissederdi? Elbette ki bu soruların yanıtlarını Benli'den duyamayacağız. Ancak bu araştırma kapsamında tanıdığımız kadarıyla, kendisine unutulduğunu söylesek biraz içi burkulur, hafif gülümser ve "elimden ne gelir ki!" derdi. Turizm alanında Cumhuriyet tarihinden başlayarak bu denli uzun soluklu süreli yayın çıkaran, üstelik bu yayını da kurumsal bir

destek alarak değil de şahsen yapan kaç kişi, kaç dergi sayabiliriz?

KAYNAKÇA

Basın-Yayın Genel Müdürlüğü. (1977). *Türk Basınında Kim Kimdir*. Ankara: Ayyıldız Matbaası.

Benli, H. (1957-1959). *Havacılık ve Turizm Mecmuası*. Ankara.

Benli, H. (1960-1987). *Turizm Mecmuası*. Ankara.

Özdemir, M. (2011). Türkiye'de Turizmin Başlaması: Osmanlı'da Sanayileşme Çabaları: Sergi-İ Umum-İ Osmanî (1863 İstanbul Uluslararası Sergisi, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 22(1): 87-90.

Kaynak Kişiler

Benli, Süleyman. 2 Ağustos 2018 tarihli telefon görüşmesi (Görüşen: Çağdaş Aydın).

Benli, Sakine. 10 Ağustos 2018 tarihli görüşme (Görüşen: Ceren Aydın ve Çağdaş Aydın).

* Çağdaş Aydın, Araş. Gör., Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 26470, Eskişehir.

E-posta: cagdasaydin@anadolu.edu.tr

** Ceren Aydın, Doktora Öğrencisi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 26470, Eskişehir.

E-posta: cerendiktas@anadolu.edu.tr

Süreyya Ergün: Gizli Kalmış Bir Turizm Kahramanı

Gözde TÜRKARHAN

Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

GİRİŞ

Edebiyatta hatırı sayılır bir öneme sahip olan portre yazıları bir kişiyi hem fiziksel hem de ruhsal olarak daha iyi tanımamızı, gözlemlememizi, anlamamızı ve anlamlandırmamızı sağlar. Hakında fikir sahibi olduğumu düşündüğüm kişiler hakkındaki portre yazılarını okuduğumda aslında düşündüğüm kadar iyi tanımadığımı, o kişiyi daha iyi tanıyabilmek ve anlayabilmek için başka bir bakış açısına, başka bir kaleminden dökülen ifadelerle ihtiyaç duyduğumu anlarım. Tarih sahnesinde önemli roller üstlenmiş kişiler üzerine yazılan portre yazılarının pek çok amaca hiz-

met ettiğini söylemek mümkün. Kişiyi daha iyi tanıyabilmek, aldığı kararları ve sergilediği davranışları hangi ruh halindeyken yansıttığını algılayabilmek, kişinin yaşadığı dönemin ruhunu anlayabilmek bunlardan ilk akla gelenleri. Ancak bence bir amaç daha var ki, en az bunlar kadar önemli: Ahde vefa...

Günümüzün akademik nitelikteki turizm bilgisinin gelişiminin 1930'lu yıllardan sonra yazılan kitaplar, raporlar ve akademik nitelikteki çeşitli yazılarla başladığını biliyoruz. Her ne kadar günümüzde turizm alanında herhangi bir konuda araştırma yaparken erişebildiğimiz bilgi internet